Valiokunnan lausunto YmVL 53/2018 vp– E 117/2018 vp

Ympäristövaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus neuvoston päätökseksi Baselin sopimuksen liitteiden II, VIII ja IX muuttamisesta sopimuksen 14. osapuolikokouksessa

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys:Komission ehdotus neuvoston päätökseksi Baselin sopimuksen liitteiden II, VIII ja IX muuttamisesta sopimuksen 14. osapuolikokouksessa (E 117/2018 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Else Peuranen, ympäristöministeriö

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Komission päätösehdotuksessa Euroopan unioni hyväksyisi Norjan tekemät Baselin sopimuksen liitteiden muutosehdotukset. Komissio ehdottaa lisäksi, että Euroopan talousalueella sovellettaisiin Baselin sopimuksen sallimaa mahdollisuutta poiketa sopimuksen määräyksistä, jos ympäristönsuojelun taso ei heikkene. Siten suuri osa muovijätteiden siirroista Euroopan talousalueen sisällä ei jatkossakaan edellyttäisi ennakkoilmoitus- ja hyväksyntämenettelyä eli toimivaltaisen viranomaisen myöntämää jätesiirtolupaa. Kuitenkin esimerkiksi kotitalouksilta kerätyn muovijätteen siirrot tulevat jatkossakin vaatimaan jätesiirtoluvan.

Norjan ehdotuksessa Baselin sopimuksen liitteitä II, VIII ja IX muutettaisiin siten, että muovijätteiden siirtoja maasta toiseen valvottaisiin nykyistä paremmin ja joidenkin muovijätteiden vientiä rajoitettaisiin. Sopimuksen liitteessä II on erityishuomiota vaativien jätteiden luettelo, johon lisättäisiin uusi nimike sekalaiselle muovijätteelle (Y48). Liitteeseen VIII lisättäisiin uusi nimike vaarallisia aineita sisältävälle muovijätteelle. Kahteen edelliseen liitteeseen sisältyvien muovijätteiden siirrot tulisivat vaatimaan jätesiirtoluvan, ja lisäksi näiden jätteiden vienti EU- ja OECD-maiden ulkopuolelle kiellettäisiin. Liitteiden muutoksen myötä vihreänä muovijätteenä (liite IX) eli ilman valvontamenettelyä siirrettävän jätteen tulisi käytännössä olla lähes puhdasta esim. tuo-

tantojätettä tai esilajiteltua muovijätettä, jonka koostumus olisi tarkkaan määritelty ja tiedossa ja joka olisi soveltuvaa suoraan hyödyntämiseen. Muutoksen myötä ainoastaan vihreäksi jätteeksi (liite IX) luokiteltua muovijätettä voisi tulevaisuudessa viedä EU- ja OECD-maiden ulkopuolelle.

Valtioneuvoston kanta

Suomen syksyllä 2018 hyväksytyssä muovitiekartassa on ehdotettu useita toimia muovin aiheuttamien ongelmien ratkaisemiseksi. Eräänä toimena on nostaa muovihaaste näkyvästi Suomen kansainväliselle asialistalle. Baselin sopimuksella pyritään valvomaan ja rajoittamaan jätteiden siirtoja maasta toiseen ympäristölle aiheutuvien haittojen vähentämiseksi, joten Baselin sopimus on keskeinen kansainvälinen toimija muovijätteestä aiheutuvien ympäristöongelmien ratkaisussa. Sopimuksen liitteiden muutosehdotus tiukentaisi erityisesti sekalaisen muovijätteen vientiä, mikä auttaisi muoviroskaongelman torjumisessa. Suomi tukee siten komission ehdotusta hyväksyä sopimuksen liitteisiin ehdotetut muutokset ja voi hyväksyä ehdotuksen neuvoston päätökseksi. Suomi voi myös tukea vähäisiä teknisluonteisia tarkennuksia päätösehdotukseen.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Vaarallisten jätteiden kansainvälisten siirtojen ja käsittelyn valvontaa koskeva Baselin yleissopimus on laajin ja merkittävin jätteitä koskeva kansainvälinen sopimus, jonka tavoitteena on erityisesti estää vaarallisten jätteiden dumppaus kehitysmaihin, joissa ei ole kapasiteettia niiden asianmukaiseen käsittelyyn. Baselin sopimus edellyttää jätteiden siirtoon maasta toiseen pääsääntöisesti jätteensiirtolupaa. Poikkeuksena tästä on vaarattomien, ns. vihreiden jätteiden siirto OECD:n sisällä hyödyntämistä varten. Jätteen viejän velvollisuus on selvittää, tarvitaanko jätteen maastavientiin jätesiirtoviranomaisten myöntämät luvat.

Komission päätösehdotuksen mukaan EU hyväksyy Norjan Baselin sopimukseen tekemät muutosehdotukset, joilla tiukennetaan sekalaisen muovijätteen vientiä OECD-maiden ulkopuolelle. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että muutokset ovat kannatettavia ja ne tulee hyväksyä. Muutoksilla ehkäistään muovijätteen vientiä maihin, joissa ei ole riittävää infrastruktuuria sen asianmukaista käsittelyä varten. Tavoitteena on parantaa muovijätteen viennin valvontaa, tukea ympäristön kannalta kestävää muovijätteen käsittelyä ja vähentää riskejä siitä, että muovijätettä joutuu ympäristöön. Tämä on tärkeää valtamerten ja muun ympäristön roskaantumisongelman vähentämiseksi. Suomessa on julkaistu lokakuussa 2018 maailman ensimmäinen muovitiekartta, johon on koottu joukko keskeisiä toimia muovien aiheuttamien haasteiden ratkaisemiseksi. Yksi näistä on tavoite nostaa muovihaaste näkyvästi esille kansainvälisellä asialistalla. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee tukea voimakkaasti toimia muovijätteen epäasiallisen käsittelyn ja viennin ehkäisemiseksi ja valtamerten roskaantumisongelmaan puuttumiseksi.

Myös EU:n muovistrategiassa korostetaan kansainvälisen toiminnan merkitystä pyrittäessä puuttumaan valtamerten roskaantumisen suurimpiin lähteisiin eli riittämättömään jätehuoltoinfrastruktuuriin kehitysmaissa ja nousevan talouden maissa. Muovistrategiassa painotetaan erityisesti tarvetta tukea Baselin yleissopimuksen mukaisia toimia ja varmistaa, että kaikki EU:n ulkopuolelle vietävä muovi kierrätetään ja jalostetaan samankaltaisin edellytyksin kuin EU:ssa. EU vie

merkittävän osan muovijätteestä kolmansiin maihin (3 miljoonaa tonnia vuonna 2016). Valvontaa asianmukaisesta käsittelystä kohdemaassa on tarvetta vahvistaa.

Aikaisemmin muovijätettä vietiin Euroopasta erityisesti Kiinaan. Kiina on vuoden 2018 alusta alkaen asettanut tuontirajoituksia sekalaiselle muovijätteelle, jonka seurauksena jätettä viedään nyt muihin vähemmän kehittyneisiin Kaakkois-Aasian maihin. Valtameriin joutuvasta roskasta suurin osa on peräisin Kiinasta, Indonesiasta, Filippiineiltä, Vietnamista ja Thaimaasta. Kansainvälisten sopimusten avulla tulisi estää jätteiden dumppaus vähemmän kehittyneisiin maihin ja pyrkiä siihen, että jätteet käsitellään lähellä syntypaikkaansa.

Vaarattomalla muovijätteellä voidaan käydä kauppaa maiden välillä samojen yleissopimuksen edellytysten mukaisesti kuin tällä hetkellä, kun taas muovijäte, joka edellyttää erityistä harkintaa, sekä vaarallinen muovijäte, joka sisältyy liitteen II ja VIII uusiin kohtiin, kuuluvat yleissopimuksen valvontajärjestelmän piiriin. Valiokunta toteaa, että ongelmaton muovijätteen vienti esimerkiksi Pohjoismaiden välillä säilyy sujuvana, koska mahdollisesti tarvittava lupa voi olla voimassa jopa 3 vuotta kerrallaan.

Suomesta on viety polttokapasiteettipulan tai muun käsittelykapasiteettipulan takia jonkin verran yhdyskuntajätettä ja rakennusjätettä lähinnä Viroon ja Ruotsiin, jolloin muovia on voinut päätyä vientiin näiden jakeiden seassa. Suomesta ei viedä muovijätettä juuri lainkaan muualle käsiteltäväksi. Hyvin pieniä määriä puhtaita PVC-putkia on toimitettu käsiteltäväksi muihin Euroopan maihin (Ruotsi ja Latvia), koska niiden käsittelyyn ei ole tällä hetkellä Suomessa soveltuvia menetelmiä tarjolla ja niiden energiahyödyntämiseen liittyy haasteita niiden kemiallisten ominaisuuksien takia.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 26.2.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Satu Hassi vihr
varapuheenjohtaja Silvia Modig vas
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Petri Honkonen kesk
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Rami Lehto ps
jäsen Eeva-Maria Maijala kesk
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk

jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Myller sd
jäsen Saara-Sofia Sirén kok
jäsen Katja Taimela sd
jäsen Ari Torniainen kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos